

LEVERHULME
TRUST _____

Metafora u dzieci dwujęzycznych: Poradnik dla szkół polonijnych (do pracy z dziećmi w grupach młodszych)

Projekt ECF-2020-29 (Metafora w języku dzieci
polsko- i anglojęzycznych)

Projekt ECF-2020-229: Metafora w języku dzieci polsko- i anglojęzycznych.

O dodatkowe informacje na temat projektu, prosimy o przejście na stronę:
<https://www.kcl.ac.uk/research/metaphor-production-in-young-speakers-of-english-and-polish>

Autor dokumentu:

Dorota Gaskins

King's College London Strand, London WC2R 2LS

Projekt otrzymał dotację z funduszu Leverhulme Trust.

Poradnik został sfinalizowany po konsultacji z nauczycielami szkół polskich w Wielkiej Brytanii. Szczególne podziękowania za współpracę składamy nauczycielom, którzy wzięli udział w naszych warsztatach. Ten zespół to: Kinga Stiller, Magdalena Hoppe, Kinga Zajączkowska, Agnieszka Corkery, Ewa Urbanek, Sylwia Bożek, Agnieszka Szarmacher, Agnieszka Cierzniałowska, Beata Sosnowka, Marzena Bierzuńska, Edyta Plazak Kowal, Justyna Strzelecka, oraz Ewa Kasprzak.

WSZELKIE PRAWA ZASTRZEŻONE
Kopiowanie, zmiana oraz jakiegokolwiek
wykorzystywanie materiałów wymaga zgody autorów

Drukowane na terenie Wielkiej Brytanii

PRZEDMOWA

Bogate umiejętności językowe pomagają dzieciom w zdobywaniu wiedzy i przygotowują je do odnoszenia sukcesów w życiu (Grint & Holt, 2011). W przypadku dwujęzyczności, mówiąc o bogatych umiejętnościach językowych, mamy zwykle na myśli umiejętności posługiwania się dwoma kodami językowymi, zarówno w rozumieniu jak i w mowie, aktywując wiedzę językową czy to w domu, czy w sytuacjach formalnych.

Droga do dwujęzyczności nie jest łatwa. W Wielkiej Brytanii, wszelkie trudności w nauce, które mogą być niewielkie i dość typowe dla grupy wiekowej, są wyolbrzymione poprzez trudności językowe, co może prowadzić do nieprawidłowego kierowania dzieci do terapii logopedycznej oraz podejrzenia o zaburzenia rozwojowe (Stow & Dodd, 2005). To z kolei może zniechęcić rodziców to kultywacji języka polskiego w kręgach rodzinnych.

Nasze badania skupiły się na rozwoju sformułowań metaforycznych u dzieci jedno- i dwujęzycznych, aby pokazać jak wygląda nauka metafory u dzieci, które rozwijają się według norm, a także w celu ustalenia do jakiego stopnia ma na nią wpływ rozmowa językiem potocznym przy stole, w trakcie zabawy, czy też w parku. Metafora odgrywa kluczową rolę w nauczaniu (np. Taylor & Dewsbury 2018), pomagając dzieciom zdobywać wiedzę w zakresie matematyki (Núñez, 2008), nauk ścisłych (Mahootian, 2015) jak również literatury. Metafory tworzą nie tylko fascynujące analogie (np. *Jesteś moim słońcem, Julio!*); mogą nam również pomóc w zrozumieniu złożonych pojęć i procesów, przybliżając je do naszego doświadczenia zmysłowego (np. *Woda zamienia się w lód; Pory roku przychodzą i odchodzą*). Naszym celem było określenie czynników, które mają wpływ na rozwój języka metaforycznego, tak aby sprecyzować w jaki sposób można dzieciom pomóc jeśli mają trudności w zrozumieniu pojęć na zajęciach.

Badania sprzed ponad 20 lat wskazywały na to, że przed ukończeniem 8 roku życia, dzieci interpretują metafory dosłownie, a dopiero z wiekiem, nabyta wrażliwość na kontekst, oraz wyrafinowane umiejętności językowe i pragmatyczne pomagają dzieciom aktywować wiedzę o świecie niezbędną do interpretacji znaczenia, które może różnić się od dosłownego. Badania te zawierały element ekspresywny, który wiązał się z dużym wyzwaniem dla maluchów: proszono dzieci, aby wytłumaczyły co dane słowo oznacza w kontekście i w jaki sposób różni się od dosłownego odpowiednika. Mimo to, badania te wzięto za wyznacznik w planowaniu programu oświatowego. Na chwilę obecną, w Anglii, w Polsce jak i w innych krajach Europy, dzieci uczą się metafor dopiero w wieku 10 lat.

W ciągu ostatnich pięciu lat, przeprowadzono jednak nową serię badań które stosują prostsze metody w pracach nad metaforą u dzieci. W ramach badań, przedstawia się dzieciom serię obrazków, i prosi się aby wskazały który obrazek najlepiej ilustruje przedstawioną metaforę. Tego typu badania wykazały, że dzieci rozumieją niektóre metafory już w wieku 3-4 lat; przy użyciu bardzo prostych metafor w testach, pokazano również, że czterolatki potrafią nawet wyjaśnić ich znaczenie. Jednocześnie zauważono ogromne różnice w umiejętnościach językowych u dzieci w wieku 4 lat. Niektóre dzieci mają bogate, a niektóre skromne umiejętności metaforyczne.

Wytyczne przekazane w moim dokumencie są wynikiem badań pod patronatem Leverhulme Trust prowadzonych przez Dr Dorotę Gaskins, oraz Profesor Gabriellę Rundblad z King's College London. W ramach projektu przeprowadzono dwa rodzaje testów: a) analizę metafory u dzieci w wieku od 3 do 6 lat zamieszkujących tereny Wielkiej Brytanii, które od urodzenia posługują się językiem polskim i angielskim, oraz b) analizę

rozmów dzieci jednojęzycznych (mówiących po polsku, lub po angielsku) z rodzicami.

Wraz z nauczycielami szkół polonijnych, zaprojektowaliśmy poradnik, którego celem jest podzielenie się pomysłami na to jak pomóc dzieciom dwujęzycznym w nauce polskich metafor w szkołach polonijnych w Wielkiej Brytanii. W poradniku znajdują państwo definicje metafor, wyniki badań, listę zawierającą metafory których rodzice używają w rozmowach z dziećmi (albo też w obecności dzieci), oraz porady metodyczne.

CZYM JEST METAFORA

Metafora to rozumienie i doświadczanie pojęć, zjawisk i stanów abstrakcyjnych poprzez odniesienie się do pojęć, zjawisk i stanów konkretnych. Każde słowo które ma dwa różne znaczenia (jedno abstrakcyjne, a drugie konkretne) w jakiś sposób ze sobą powiązane można poddać metaforycznej interpretacji.

Na przykład, nazywając dziecko naszym *słoneczkiem*, mamy na myśli, że jego obecność wywołuje u nas sensacje podobne do tych których doświadczamy w piękny słoneczny dzień. Z kolei, nazywając dziecko naszym *skarbem*, mówimy, że jest osobą bardzo cenną w naszym życiu, i że jego obecność wzbogaca nasze doznania duchowe. Tego typu metafora (tzw. **metafora percepcyjna**), czyli chwyt językowy porównujący cechy dwóch podmiotów, lub zjawisk, jest nam dobrze znana: jest to typowa metafora którą spotykamy w szkolnictwie, szczególnie na zajęciach z zakresu literatury. Występuje ona zazwyczaj w rzeczownikach (np., *słoneczko*, *skarb*) i jest dość często (lecz nie zawsze) specyficzną cechą danego języka. Jest jednak nieczęsto używana na co dzień: stanowi około 1%-5% metafor stosowanych w mowie potocznej (Gaskins et al., 2023).

W użyciu powszechnym jest z kolei **metafora koncepcyjna**, pospolity chwyt językowy, który stanowi około 90%-95% metafor stosowanych w mowie potocznej (Gaskins et al., 2023). Metafora koncepcyjna przenika granice językowe i przybliża nam nie tylko pojedyncze koncepcje (np., dziecko = skarb), ale też całe domeny pojęciowe. Dla przykładu, *metafora czasu* sięga po te same zwroty, które opisują domenę *przestrzeni*.

PRZESTRZEŃ	CZAS (METAFORA)
<i>Pierwszy</i> dom po prawej stronie Ja przed tobą stałam w kolejce Ale teraz stanę za tobą Między maluchem i trabantem Cały pokój Przez tunel Od tego płotu Do tamtego słupka	<i>Pierwszy</i> dzień lata Przed wczoraj, Przed wojną Zaraz to zrobię, za dwa lata Między poniedziałkiem a środą Cały dzień Przez rok lub dwa Od dzisiaj Do jutra! Do zobaczenia!

Niektórzy twierdzą, że metafory nie mają w sobie nic nadzwyczajnego. Są to abstrakcyjne sformułowania, których uczymy się tak samo jak jakichkolwiek innych sformułowań konkretnych. Inni twierdzą jednak, że metafory koncepcyjne mają szczególny status: do ich nauki potrzebną są głównie doznania zmysłowe, oraz zrozumienie jak funkcjonuje otaczająca nas przestrzeń. Dlatego też ważne jest aby określić czy język rodziców pomaga im w nauce wszelkiego typu metafor, czy tylko metafor percepcyjnych.

Ustalenie źródła wiedzy metaforycznej jest sprawą istotną gdyż może nam pomóc w określeniu interwencji dla dzieci, które potrzebują pomocy w nauce. Im łatwiej będzie dzieciom posługiwać się metaforą, tym łatwiej będzie im zrozumieć przedmioty, których uczą się na zajęciach szkolnych.

WYNIKI BADAŃ

Nasze badania wskazują na to, że dzieci posługujące się jednym językiem używają metafory w mowie potocznej już od drugich urodzin (Gaskins et al., 2023). W języku polskim, najwięcej metafor (około 70%) zawartych jest w przedimkach (np., **od**powiadać, komunikacja to transfer danych). Dzieci potrafią użyć poprawnie metaforycznej formy przedimka **od-** pod warunkiem, że mają w swoim słownictwie określoną ilość czasowników, które używają takiego przedimka (Gaskins, forthc.).

Z kolei, badania eksperymentalne wykazały, że w ramach testów dzieci dwujęzyczne potrafią posługiwać się metaforą już od trzeciego roku życia a ta umiejętność rozwija się wraz z wiekiem (Gaskins & Rundblad, forthc.). Nie oznacza to, że maluchy znają konkretne podłoże każdej metafory, ale w odpowiedniej sytuacji potrafią przywołać z pamięci daną metaforę, aby przekazać metaforyczne znaczenie określonego pojęcia.

Co najważniejsze, dzieci które wzięły udział w naszych badaniach, sprawniej posługiwały się metaforą w mocniejszym języku (zazwyczaj w angielskim), a ich zasób słownictwa szedł w parze z ich zasobem sformułowań metaforycznych w danym języku. Zasób słownictwa ekspresywnego w języku polskim wpłynął na ich zdolności metaforyczne zarówno w języku polskim, jak i w angielskim i vice versa. Nie znaleźliśmy z kolei żadnej różnicy między metaforą percepcyjną i koncepcyjną mimo że w badaniach porównaliśmy tylko takie metafory z każdej kategorii, które były bardzo często używane.

ZALECENIA

Jak możemy pomóc dzieciom dwujęzycznym posługiwać się metaforą?

- (1) Najważniejsze jest aby dzieci mówiły jak najwięcej w języku w którym oczekujemy rezultaty. U dzieci dwujęzycznych w Wielkiej Brytanii oczekujemy takich rezultatów w obu językach, tzn. w polskim i angielskim. Ponieważ dzieci mają okazję mówić po angielsku przez cały dzień w szkole, dajmy im okazję **dużo mówić po polsku w szkołach polonijnych**. Można to osiągnąć poprzez:
 - a. Rozmowę w parach, która ułatwi komunikację między dziećmi
 - b. Umożliwienie dzieciom prezentacji (np. pokazując i opisując) zakończonych sesją pytań/odpowiedzi
 - c. Organizację ćwiczeń zawierających lukę informacyjną skłaniającą dzieci do zadawania pytań oraz udzielania odpowiedzi
 - d. Organizację ćwiczeń takich jak 'Znajdź kogoś kto' aby dzieci ćwiczyły użycie konkretnych sformułowań językowych (np. metaforycznych)
 - e. Aby pomóc dzieciom przemoć nieśmiałość, warto też uwzględnić w rozmowie element współzawodnictwa
- (2) Miejmy na uwadze to, że są różne rodzaje metafor:
 - a. **Metafory percepcyjne** czasem komunikują niepowtarzalne znaczenia, których nie da się tłumaczyć na angielski (np., *myszka*, *rybka*, *żabka*, *ptaszyna*). One będą trudne w nauczaniu, szczególnie że używa się ich w stosunku do osób dużo młodszych, więc motywacja do ich użycia jest ograniczona.
 - b. **Metafory percepcyjne** czasem też komunikują niepowtarzalne znaczenia ale można je dosłownie tłumaczyć na angielski (np., *skarb* 'treasure', *ranny ptaszek* 'early bird', *pracowita pszczołka* 'busy bee'). Tutaj język angielski może się przydać w nauce metafory po polsku. Ta metoda nazywa się **translanguaging** (transjęzyczność) i robi się coraz bardziej popularna w klasach językowych na całym świecie. Metafory, które można tłumaczyć, warto tłumaczyć, ponieważ mają identyczną funkcję gramatyczną oraz identyczny punkt odniesienia w języku polskim jak i w angielskim.
 - c. Niektóre metafory koncepcyjne komunikują znaczenia z domeny, która nie jest częścią języka angielskiego (e.g. zaśpiewać, tzn. rozpoczęcie akcji to przekroczenie bariery). Aby ich się nauczyć, dziecko powinno poznać w mowie (nie tylko zrozumieć) wiele czasowników, które można rozpocząć tym samym przedimkiem.
 - d. Metafory koncepcyjne zwykle komunikują znaczenia, które można porównać z innymi metaforami z tej samej domeny (np., czas to przestrzeń). Niektóre z nich używają bardzo podobnych wyrazów w polskim jak i w angielskim (np., poniedziałek jest *między* niedzielą a wtorkiem 'Monday is *between* Sunday and Tuesday'). Można je więc albo (1) przetłumaczyć, albo (2) porównać z konkretnym znaczeniem (np., klocek czerwony jest *między* niebieskim i żółtym), albo też (3) pokazać jak wiele innych sformułowań dotyczących przestrzeni przekłada się na sformułowania dotyczące czasu.
 - e. Niektóre metafory koncepcyjne używają innych wyrazów w polskim jak i w angielskim (np., w poniedziałek 'on Monday'). One też będą sprawiały trudności: jeśli koncepcja zawarta w sformułowaniu 'On Monday' jest częsta w języku potocznym danej osoby to możliwe, że będzie tłumaczona słowo w

słowo na polski. W takiej sytuacji, polski ekwiwalent będzie wymagał wielu ćwiczeń językowych, aby często używane i mocno zakorzenione angielskie sformułowanie dało polskiej koncepcji szansę przebicia się.

- (3) Dajmy dzieciom okazję, aby rysowały trudne pojęcia metaforyczne. Na przykład, w ramach zadania domowego, można poprosić aby namalowały pewne koncepcje, np. *Zwariowany rok*, *Ależ on się wywyższa*, *To produkt z górnej półki*. Potem w klasie mogą się nimi podzielić i wytłuczyć co przedstawia ich obrazek.

Nasz poradnik to tabela składająca się z dwóch kolumn: (1) Metafory w języku polskim; oraz (2) Metody dydaktyczne do pracy z daną metaforą.

Rodzaj metafory	Metody dydaktyczne do pracy z metaforą
Rzeczownikowe (przetłumaczalne na angielski) Ale z niego papuga! Moja rodzina to największy skarb. Ale z ciebie pracowita pszczółka. Prawdziwa z ciebie gwiazda. Ale z ciebie ranny ptaszek. Ale z ciebie świnka. Czas to pieniądz.	Te metafory można przetłumaczyć na angielski. He's such a parrot. My family is the greatest treasure. You're such a busy bee. You're a real star. You're such an early bird. You're such a pig. Time is money.
Rzeczownikowe. (nieprzetłumaczalne na angielski) Chodź, myszeńko, rybko, żabko, ptaszyno. Ale z niej świnia!	Metafory, których nie da się tłumaczyć, warto przybliżyć dzieciom poprzez odniesienie się do innych. Na przykład: <i>Dlaczego mówię, że strasza z Ciebie papuga?</i> [tak – dlatego, że cały czas za mną wszystko powtarzasz] <i>A dlaczego mówię, że jesteś moją myszeńką?</i> [bo myszeńki są malutkie, a ty też jesteś malutki]
Czasownikowe (przetłumaczalne na angielski) Musimy autobus złapać. Aż brzuch mi pęka. Możecie do nas wpaść. Dał nurka w krzaki.	Te metafory można przetłumaczyć na angielski. We have to catch a bus. My stomach is about to burst. You can drop in. He took a dive into the bush.
Czasownikowe (nieprzetłumaczalne na angielski) Poleciał do sklepu. Podrzucił mnie do szkoły	Te metafory można narysować: np., osoba która się spieszy wygląda jakby leciała.
Analogie, czyli otwarte przenośnie, które są zwykle niekonwencjonalne, i przetłumaczalne. Teraz skaczcie <u>jak</u> żabki Mózg jest <u>jak</u> komputer co zapisuje i redaguje informacje Zdrowy układ trawienny działa <u>jak</u> dobrze naoiliwiona maszyna.	Te metafory można przetłumaczyć na angielski. Now jump like frogs. The brain is like a computer that writes and edits information. A healthy digestive system is like a well-oiled machine.

2. Metafory koncepcyjne (przedimkowe, które nie mają odpowiednika w j. angielskim)

Rodzaj metafory	Metody dydaktyczne do pracy z metaforą
ROZPOCZĘCIE AKCJI TO PRZEKROCZENIE BARIERY <i>Za</i> śpiewaj nam coś, proszę. <i>Za</i> stanów się nad tym i daj mi znać. <i>Za</i> czekaj na mnie. <i>Za</i> pytaj się go.	Metafor tego typu najlepiej uczyć poprzez regularne użycie tych samych wyrazów w poleceniach. Na przykład: <i>Zaśpiewajcie</i> teraz piosenkę. <i>Zapytajcie</i> się gdzie jest krasnal. O ile dzieci będą miały regularny kontakt z tego typu poleceniami, to zauważą do czego służy przedimek i zaczną go same stosować w poleceniach i innych wyrażeniach.
SCHOWANIE CZEGOŚ TO WŁOŻENIE TEGO ZA BARIERĘ Cały obrazek <i>za</i> malowałaś. Już to <i>za</i> pomniałam. <i>Za</i> rdzewiał mi kluczyk. <i>Za</i> łatałaś mi spodnie?	Z dziećmi w starszym wieku, można czytać tekst i prosić aby podkreśliły wszystkie wyrazy, które zaczynają się na 'za'. Kiedy to zrobią, można je poprosić, aby zastanowiły się co te wszystkie wyrazy mają ze sobą wspólnego.
KONIEC AKCJI TO KONIEC DROGI Jak <i>u</i> rośniesz, to ci powiem. Teraz <i>u</i> gotuję kawę, wiesz? Już się pani dziecko <i>u</i> rodziło? Nie wejdzie do morza bo by się <i>u</i> topił. <i>U</i> szyję ci coś fajnego na święta.	Można też dzieciom pokazać pary obrazkowe. Na przykład, na jednym obrazku fasola rośła, a na drugim już urosła. Na jednym mama gotowała obiad, na drugim już go ugotowała. Na jednym babcia szyła czapkę, a na drugim już ją uszyła. Na początek dzieci dopasowują zdania do obrazków, a potem pytamy się je do czego służy 'u' na początku wyrazów.
AKCJA TO RUCH NA CAŁEJ POWIERZCHNI Później ci tego <i>po</i> szukam. Idź do piwnicy i <i>po</i> zbieraj pomidory. <i>Po</i> zamiataj mi tu proszę. Wszystko tu <i>po</i> wykreślałem.	Można dzieci uczyć pojęć przez ruch i zabawę. Na przykład, można je poprosić, żeby porozrzuciły zabawki po pokoju, a potem je pozbierały. Można je poprosić, żeby wszystko pozamiatały. Można przy tym zadawać pytania. Na przykład: Jak mówię żebyście <i>porozrzucali</i> zabawki, to gdzie dokładnie macie je porozrzucić?
AKCJA TO RUCH WZDŁUŻ POWIERZCHNI <i>Po</i> jedziemy na wakacje. Pewnie gdzieś <i>po</i> frunęli. Ta rzeka <i>po</i> płynie do morza. <i>Po</i> ciągniemy to za sobą.	Tutaj też można dzieci uczyć przez ruch, wydając im polecenia w zabawie i prosząc aby one też kolejnej osoby wydawały polecenia, używając bardzo pobocznych słów.

3. Metafory koncepcyjne (wszelkie inne)

Rodzaj metafory	Metody dydaktyczne do pracy z metaforą
CZAS TO PRZESTRZEŃ (przetłumaczalne na angielski) Pierwszy dzień lata Przed wczoraj, Przed wojną Zaraz to zrobię, za dwa lata Między poniedziałkiem a środą Cały dzień Przez rok lub dwa Od dzisiaj Do jutra! Do zobaczenia! To był bardzo długi dzień ALE: W poniedziałek (cf. 'On Monday')	Te metafory można przetłumaczyć na angielski. The first day of summer. The day before yesterday, before the war In a moment, in two years Between Monday and Wednesday A whole year For a year or two From today Till tomorrow! Till we meet again! It was a very long day Słowo 'w' można utrwalić, pytając dzieci systematycznie co robiły w dany dzień.
CZAS TO RUCH (przetłumaczalne na angielski) Jak przyjdą święta to dostaniesz prezenty Ulepimy bałwana jak przyjdzie zima Czas szybko leci ALE: No i przeleciały święta	Te metafory można przetłumaczyć na angielski. When Christmas comes , you'll get a present. We'll make a snowman when winter comes The time flies Można wytłumaczyć: 'Holidays have <i>passed</i> ' or 'Holidays are <i>gone</i> ', a po polsku zazwyczaj mówimy: 'holidays have flown by'
SKALE LINIOWE TO DROGI (przetłumaczalne na angielski) Numer 4 jest po numerze 3 Numer 3 jest przed numerem 4 Numer 5 jest między numerem 4 i 6 Litera P jest między O a R	Te metafory można przetłumaczyć na angielski. Number 4 is after number 3 Number 3 is before number 4 Number 5 is between numbers 4 and 6 Letter P is between O and R
WIĘCEJ JEST U GÓRY , (przetłumaczalne na angielski) Bo cena była za wysoka .	Te metafory można przetłumaczyć na angielski. Because the price was too high .

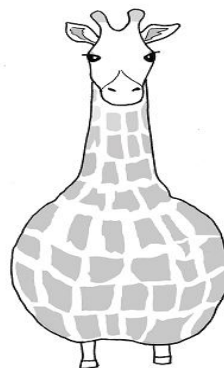
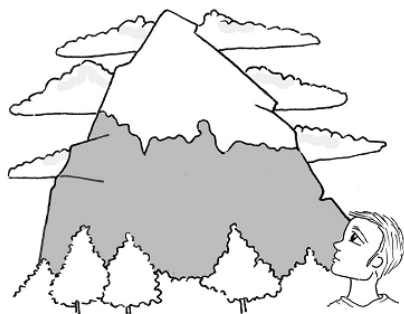
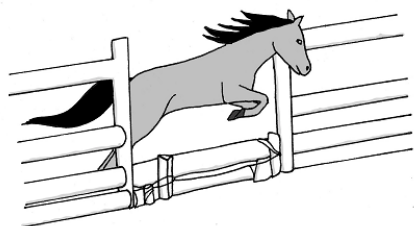
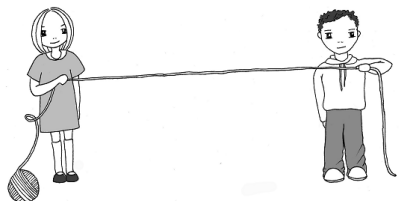
Rodzaj metafory	Metody dydaktyczne do pracy z metaforą
CZYNNOŚĆ TO RUCH (przetłumaczalne na angielski) O co tu chodzi ? Przyszło mi do głowy. W końcu do mnie to trafiło . Nieprzetłumaczalne na angielski: Komórka mi wysiadła . Tak się jakoś złożyło . O to mi właśnie chodziło . Parowanie to przejście substancji ciekłej w gaz. Moja kariera stanęła w miejscu. Interes się nie kręci .	Te metafory można przetłumaczyć na angielski. What's going on here? It came to mind. At last, it came to me! <i>Tłumaczenie przez porównanie:</i> Wyobraź sobie, że komórka ma baterię, która 'wysiada', tak jak ty wysiadasz z autobusu. A jak wysiada, to komórka przestaje działać. Wyobraź sobie, że interes jest jak taki mały bączek. Jak się kręci to znaczy, że wszystko dobrze, a jak przestaje się kręcić, to znaczy, że nie działa.
WZROST TO WIEK (przetłumaczalne na angielski) Bo jesteś jeszcze na to za mała Taka duża dziewczynka a na nocnik robi On nic nie mówi bo jest jeszcze malutki	Te metafory można przetłumaczyć na angielski. Because you're too little for this. You're too big to be using a potty. He doesn't speak because he's too small .
PRZESZŁOŚĆ JEST Z TYŁU, PRZYSZŁOŚĆ JEST Z PRZODU (przetłumaczalne na angielski) Mamy już to za nami. Jeszcze całe życie przed tobą.	Te metafory można przetłumaczyć na angielski. It's all behind us. You have a whole life ahead of you!
RZECZ MARTWA TO CZŁOWIEK (przetłumaczalne na angielski) On jest głową tej firmy. Ten stół ma tylko trzy nogi . Wiatr gwiżdże w drzewach. Wierba płacząca . Słońce wstaje . Zwariowany rok.	Te metafory można przetłumaczyć na angielski. He's the head of this business. This table only has three legs . The wind is whistling in the trees. A weeping willow. The sun rises . A crazy year.

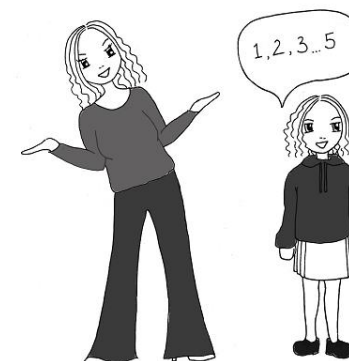
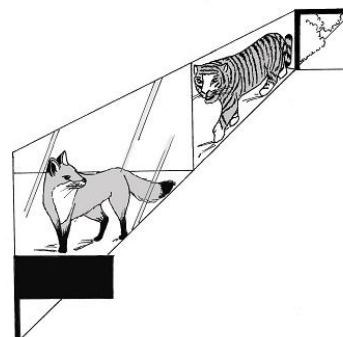
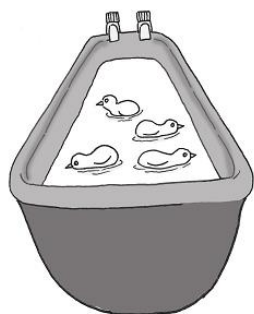
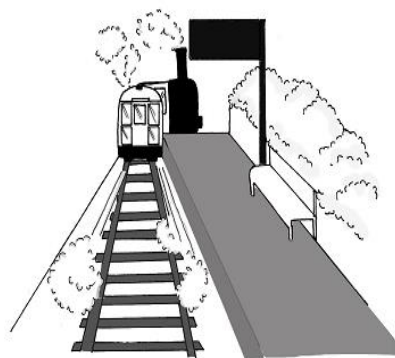
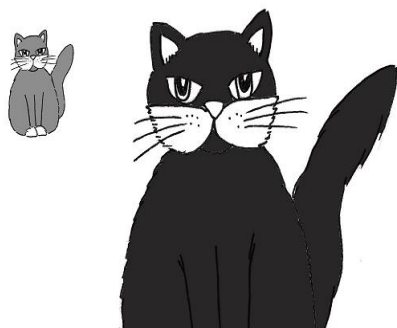
Rodzaj metafory	Metody dydaktyczne do pracy z metaforą
KONTROLOWAĆ TO ZNACZY BYĆ U GÓRY (przetłumaczalne na angielski) Mam tu wszystko pod kontrolą Ma bardzo wysoką pozycję w pracy	Te metafory można przetłumaczyć na angielski. I have it all under control. I have a high position at work.
DOBRE JEST U GÓRY (przetłumaczalne na angielski) Musisz wysoko mierzyć To jest produkt z górnej półki	Te metafory można przetłumaczyć na angielski. You need to aim high It's a top shelf product
WAŻNE JEST DUŻE (przetłumaczalne na angielski) Wielkanoc to dla nas wielkie święto	Te metafory można przetłumaczyć na angielski. Easter is a great holiday for us
WAŻNE JEST U GÓRY (przetłumaczalne na angielski) Nosisz głowę wysoko Nisko upadli	Te metafory można przetłumaczyć na angielski. You keep your head high They've fallen really low
Nieprzetłumaczalne na angielski: <i>Ależ on się wywyższa</i>	Tego typu metaforę można narysować: osoba z ważną miną i zadartym do góry nosem.
CZAS TO ZASÓB NATURALNY (przetłumaczalne na angielski) <i>Tracisz</i> mój czas. To urządzenie zaoszczędzi ci wiele godzin. Ta przebita opona kosztowała mnie godzinę. Zainwestowałem w nią dużo czasu. Nie mam czasu do stracenia . Zaczyna brakować nam czasu. Odlóż trochę czasu na grę w pingponga.	Te metafory można przetłumaczyć na angielski. You're losing my time This machine will save you many hours The flat tyre cost me an hour I invested a lot of time in it I don't have any time to lose We're starting to miss time Put some time aside for table tennis

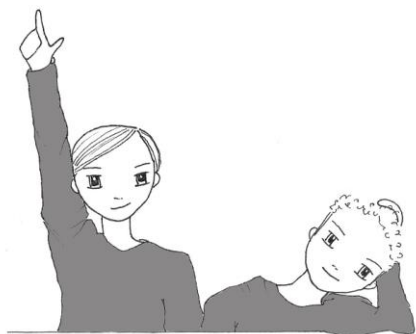
Bibliografia:

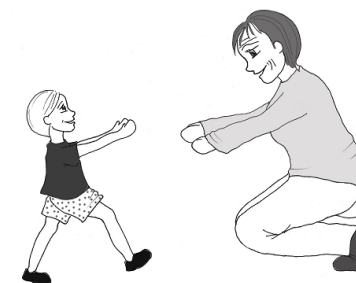
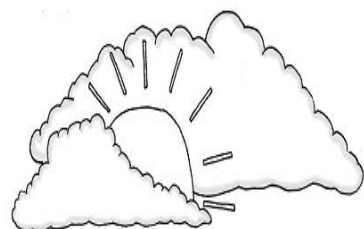
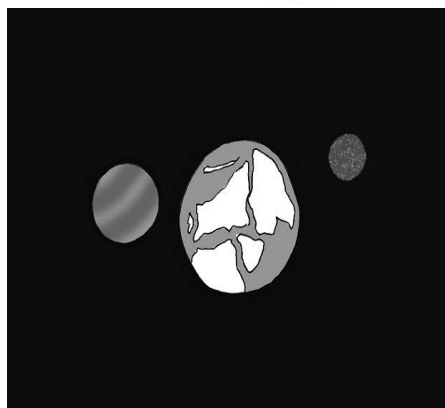
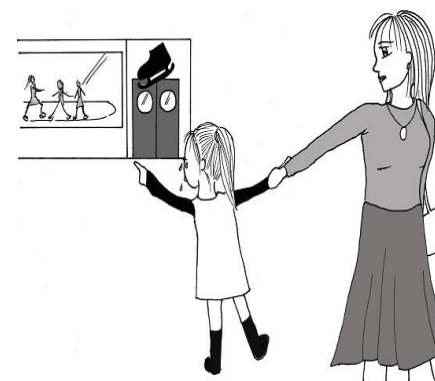
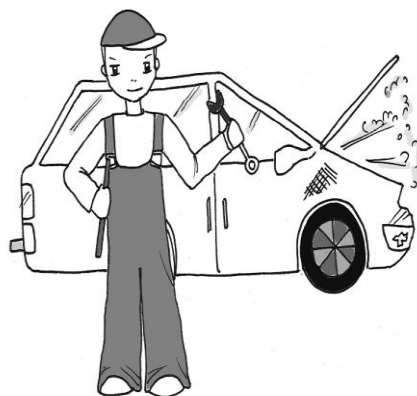
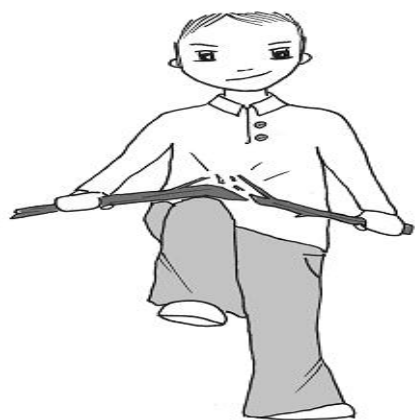
- Gaskins, D., Falcone, M. & Rundblad, G. (2023) A usage-based approach to metaphor identification and analysis in child speech. *Language and Cognition*, 1-25. <https://doi.org/10.1017/langcog.2023.17>
- Gaskins, D. (under review) A usage-based approach to metaphor identification in inflected languages: the case of Polish
- Gaskins, D. & Rundblad, G. (2023) Metaphor production in bilingual acquisition of Polish and English. *Frontiers in Psychology*, 14:1162486.
- Grint, K. & Holt, C. (2011). Followership in the NHS. Ideas that change healthcare. The King's Fund.
- Mahootian, F. (2015). Metaphor in Chemistry: An Examination of Chemical Metaphor. *Philosophy of Chemistry: Growth of a New Discipline* (Boston Studies in the Philosophy and History of Science, 306, 121-139 https://doi.org/10.1007/978-94-017-9364-3_9
- Núñez, R. (2008). Conceptual metaphor, human cognition, and the nature of mathematics. In R. W. Gibbs (ed.) *The Cambridge Handbook of Metaphor and Thought* (p. 339-63). Cambridge: CUP.
- Stow, C. and Dodd, B. (2005). A survey of bilingual children referred for investigation of communication disorders: a comparison with monolingual children referred in one area in England. *Journal of Multilingual Communication Disorders* 3(1): 1-23. <https://doi.org/10.1080/14769670400009959>
- Taylor, C. & Dewsbury, B. M. (2018) On the Problem and Promise of Metaphor Use in Science and Science Communication. *Journal of Microbiology and Biology Education* 19(10). <https://doi.org/10.1128/jmbe.v19i1.1538>

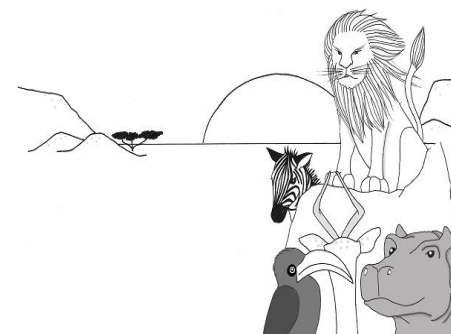
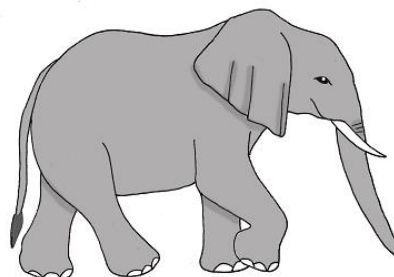
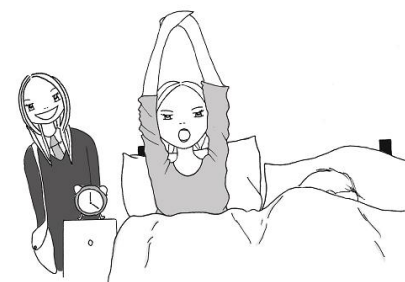
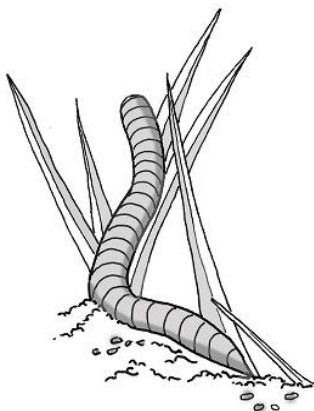
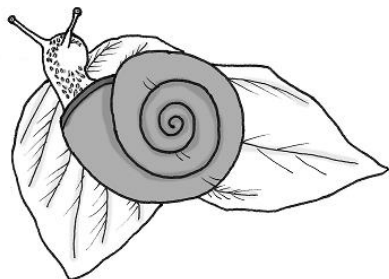
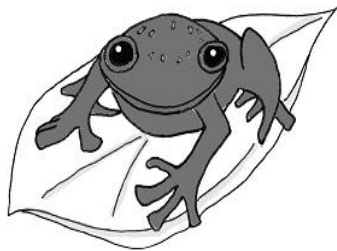
Ćwiczenie 1

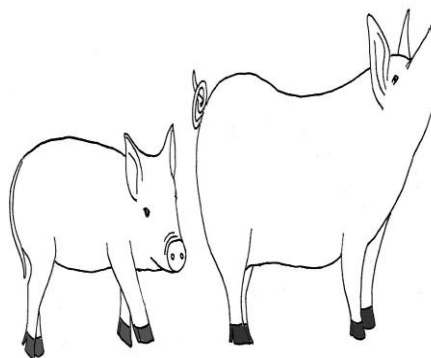
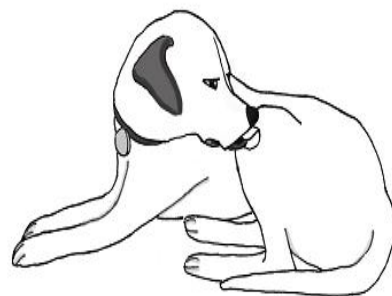
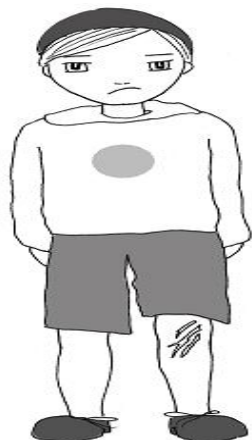
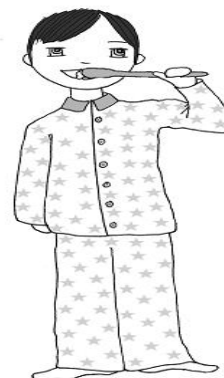
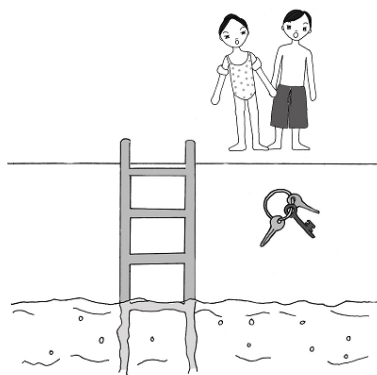
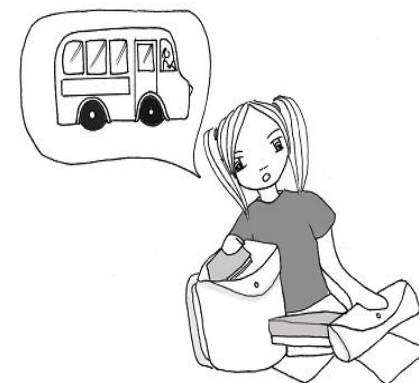
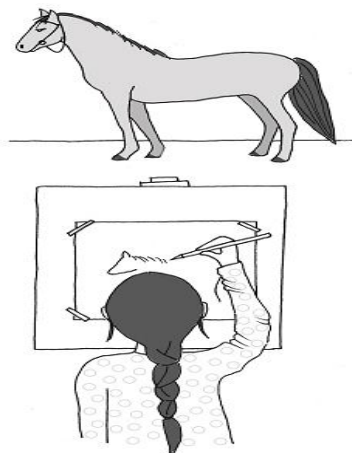

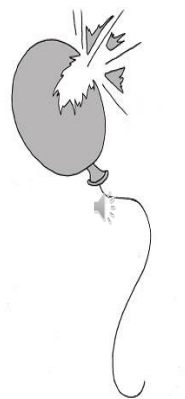
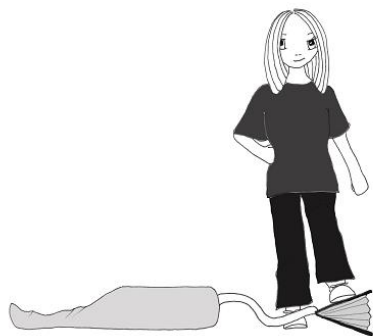

KLUCZ:

Przedstawiamy państwu grę w metafory dla małych dzieci. Na każdej stronie (oprócz ostatniej) jest 16 obrazków (patrzac od lewej do prawej: 3 obrazki z metaforą, oraz 3 z jej konkretnym odnośnikiem). W grę można grać na różne sposoby. Na przykład, można przeczytać dzieciom historyjkę i poprosić aby zakreśliły obrazek, który ją najlepiej ilustruje, oraz inny obrazek, który zawiera to samo słówko co historyjka, ale w innym znaczeniu. Poniżej podane są historyjki.

- (1) Pola wstała wczesnie rano, i poszła późno spać. Jaki był jej dzień? Jej dzień był bardzo ... (**długi**)
- (2) Tomek bardzo chciał nowy samochód zabawkę ale mama powiedziała że nie kupi. Ale dlaczego? Bo cena była za (**wysoka**)
- (3) Piotrek zaczął nową szkołę. Babcia chce się na ten temat dowiedzieć więc mówi: Powiedz mi coś o szkole. Jak ci tam (**idzie**)
- (4) Mój tata i ja wszystko sobie mówimy i zawsze wszystko razem robimy. Mój tata i ja jesteśmy ze sobą bardzo (**blisko**)
- (5) Zosia chce ulepić bałwana. Tata mówi. Ale teraz mamy lato! Ulepimy bałwana jak do nas zima (**przyjdzie**)
- (6) Nadia liczy. Raz, dwa, trzy, pięć. Mama mówi: Zapomniałaś o numerze 4. Gdzie powinno być 4? (**po** numerze 3)
- (7) Mama mówi do Patryka: prosiłam żebyś nie biegał; biegałeś więc się przewróciłeś. Prosiłam żebyś nie wchodził na drzewo; wszedłeś i dlatego spadłeś. Kaleczysz się bo się nigdy nikogo nie ... (**słuchasz**)
- (8) Mały Jaś przychodzi do mamy. Daje jej kwiatki i buziaki. Mama mówi. Aww. Dziękuję. Jesteś bardzo ... (**słodki**)
- (9) Mama poprosiła tatę, żeby zaopiekował się mną i moim bratem. Zadzwoń! pytając: dałeś im obiad? Wykąpałeś ich? Kontrolujesz sytuację? Tata na to: Tak, tak, mam tu wszystko ... (**pod kontrolą**)
- (10) Mama obiecała pójść z Julką na łyżwy. Ale teraz mama mówi że się jeszcze musi nad tym zastanowić. Julka jest niezadowolona. Julka mówi: Dałaś słowo; więc tego słowa nie możesz ... (**złamać**)
- (11) Bartuś ma główną rolę w szkolnym przedstawieniu. Jest doskonały! Jego mama przychodzi do szkoły i mówi. Brawo Bartusiu, prawdziwa z ciebie (**gwiazda**)
- (12) Jak Maciek odwiedza babcię, zawsze się do niej mocno mocno uśmiecha. Babcia mówi: Maćku, jak u mnie jesteś to jestem szczęśliwa. Z ciebie jest moje kochane ... (**słoneczko**)
- (13) Po szkole, Jarek odrabia lekcje, piecze mamie ciasto i sprząta w swoim pokoju. Mama Jarka jest dumna ze swojego syna. Mama mówi: Jarku, ale z ciebie pracowita ... (**pszczołka**)
- (14) O poranku, Amelka przychodzi do pokoju swoich rodziców. Mama nie wierzy że Amelka już wstała. Mama mówi. Amelka, ale z ciebie ranny ... (**ptaszek**)
- (15) W dżunglii jest dużo różnych zwierząt. Niektóre z nich są duże, niektóre małe. Wśród zwierząt, lew to ... (**król**)
- (16) Marysia jedzie dzisiaj do cioci autobusem. Ojej, chyba się spóźni! Musi się szybko spakować i teraz wyjść z domu, żeby zdążyła autobus ... (**złapać**)
- (17) Mama chce zapisać Kasię na zajęcia malarskie. Mama pyta. Czy możemy zarezerwować 10 lekcji? Nauczycielka odpowiada. Nie musicie rezerwować lekcji. Jak będziecie w okolicy, to możecie na godzinkę do nas ... (**wpaść**)
- (18) Michał jest tak głodny, że szybko je, pobrudził sobie buzię, i orzucił wokół jedzenie. Mama mówi. Michałku, uważaj jak jesz. Ale z ciebie ... (**świnka**)
- (19) Na Boże Narodzenie Jadzia odwiedza dziadka. Dziadek częstuje ją ciastem ale Jadzia mówi: już nie mogę nic więcej zjeść. Tak się najadłam, że aż brzuch mi (**pęka**)